

ENRICO RAVA

Τηλεφωνική συνέντευξη στον Κωνσταντίνο Σέργη (Τρίτη 7 Νοεμβρίου 2006)

Θα ήθελα να αρχίσουμε την συζήτησή μας, από μία φράση που σας είπε ο

Joao Gilberto στη Νέα Υόρκη, τη δεκαετία '70

«Προσπάθησε να παίζεις μόνον τις απαραίτητες νότες. Αγνόησε τις υπόλοιπες».

Πράγματι, αυτό είναι κάτι πολύ σημαντικό και θα έπρεπε να αποτελεί κανόνα για όλους μας. Όχι μόνον όσον αφορά την μουσική, αλλά και όταν μιλάμε ή κάνουμε οτιδήποτε άλλο. Να προσπαθούμε να αποφεύγουμε ότι είναι περιττό.

Υπάρχει αυτή η ακατάσχετη λογοδιάρροια γύρω από το καθετί.

Θα έλεγα ότι το ίδιο συμβαίνει και στην τζαζ, όπου παίζονται εκατομμύρια νότες στα σόλο χωρίς λόγο. Αυτό βέβαια είναι ελάττωμα της μοντέρνας τζαζ,

Τις δεκαετίες '20 και '30 τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Ο *Duke Ellington* και ο *Louis Armstrong* δεν είχαν τέτοιο πρόβλημα. Γενικά στην εποχή πριν το be-bop, ήταν αλλιώς τα πράγματα.

Θα έλεγα ότι τα πράγματα άρχισαν να διαφοροποιούνται με το swing, για να εκτιναχθεί η μουσική φλυαρία σε δυσθεώρητα ύψη με το be-bop. Αν μιλάμε για τον *Charlie Parker* εντάξει, η μουσική του είναι υπέροχη. Αλλά στους υπόλοιπους η πλήξη είναι αφάνταστη.

Είδα στην προσωπική σας ιστοσελίδα, το βιβλίο που έγραψε για σας ο ιταλός μουσικοκριτικός και δημοσιογράφος Alberto Riva, με τίτλο "Note Necessarie"

(Οι Απαραίτητες Νότες) και το οποίο συνοδεύεται από ένα CD με κομμάτια δικής σας επιλογής. Επιτέλους θα έλεγα!

Ναι, ήταν μια πρωτοβουλία αυτού του φίλου δημοσιογράφου. Για να είμαι ειλικρινής, δεν μου έλειπε κιόλας, αλλά αυτός ήθελε να το κάνει και όντως έγινε πολύ καλά. Πούλησε πολλά αντίτυπα στην Ιταλία και αυτό με ευχαρίστησε.

Υπάρχει περίπτωση να το δούμε μεταφρασμένο στα αγγλικά;

Αν κάποιος ενδιαφερθεί, γιατί όχι;

Αν το επιθυμείτε, θα ήθελα να ταξιδέψουμε πίσω στο χρόνο και να δούμε λίγο πότε αρχίσατε να ενδιαφέρεστε για τη τζαζ.

Η πρώτη επαφή με αυτή τη μουσική έγινε όταν ήμουν μικρό παιδί, πέντε ή έξι χρονών. Ο αδελφός μου, οκτώ χρόνια μεγαλύτερος, είχε πολλούς δίσκους τζαζ, 78 στροφών φυσικά.

Ήταν μια εξαιρετική συλλογή. *Armstrong, Bix, Jelly Roll Morton*, αλλά είχε και *Parker, Ella Fitzgerald, Coleman Hawkins*. Καμιά πενήντα συνολικά, αλλά όλοι καταπληκτικοί!

Ερωτας με την πρώτη νότα που λένε. Δύο χρόνια μετά, περνούσα ολόκληρη σχεδόν τη μέρα μου, ακούγοντας ξανά και ξανά αυτούς τους υπέροχους ήχους.

Σύντομα άρχισα να αγοράζω και εγώ δίσκους από το χαρτζιλίκι μου και όταν έγινα 20 ετών, είχα ήδη μια απίστευτη συλλογή με χιλιάδες κομμάτια.

Ακόμη μαζεύω. Είμαι ένας φανατικός τζαζίστας.

Την εποχή εκείνη, πώς αντιμετωπιζόταν η τζαζ στην Ιταλία;

Μιλάμε για την περίοδο, αμέσως μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έτσι; Τότε η μουσική αυτή ήταν συνδεδεμένη με την εικόνα των αμερικανών απελευθερωτών, με τις σοκολάτες και τις ολοκαινούργες στολές.

Εκαναν μεγάλη εντύπωση αυτές οι αστραφτερές στολές, σε σχέση με τις κουρελιασμένες των ιταλών στρατιωτών. Επίσης τα τζιπ, το boogie woogie,

το μπάσκετ και οι μαστροί που βλέπαμε για πρώτη φορά!

Γενικά, μια θετική αντιμετώπιση, τουλάχιστον στην αρχή.

Όμως, μόλις λίγα χρόνια αργότερα, η τζαζ συνδέθηκε με τα ναρκωτικά, ιδιαίτερα την ηρωίνη. Έτσι όταν κάποιος νεαρός ήθελε να παίξει αυτή τη μουσική, έπεφτε όλη η οικογένεια επάνω του, γιατί νόμιζαν ότι θα καταστραφεί από τα ναρκωτικά.

Δεν ήταν κάτι νέο αυτό, αφού ήδη προπολεμικά η καθολική εκκλησία είχε απορρίψει την τζαζ, θεωρώντας την μουσική του διαβόλου, έτσι;

Ούτως ή άλλως ήταν από την αρχή μουσική της αμαρτίας, αφού γεννήθηκε στους ήχους ανοχής της Νέας Ορλεάνης. Μετά, την δεκαετία του '40, η επανάσταση του be-bop την έκανε δυστυχώς λιγότερο δημοφιλή, πιο ελιτιστική θα έλεγα.

Τότε μπόκαν πολύ δυναμικά στο προσκήνιο τα ναρκωτικά. Είναι απίστευτο, αλλά το 90% των μουσικών που λατρεύουμε εκείνης της εποχής ήταν ναρκομανείς.

Και στην Ευρώπη ήταν μόδα. Οποιοσ δε φτιαχόταν, ήταν square, δηλαδή εκτός κυκλώματος, δεν εθεωρείτο hip και δεν ήταν αποδεκτός από την ομάδα. Ήμουν μικρός τότε, αλλά έχω μερικούς φίλους, σπουδαίους ευρωπαϊούς μουσικούς, μεγαλύτερους από εμένα, που μου έλεγαν αργότερα ότι εκείνη την περίοδο οι μουσικοί ήταν όλοι ναρκομανείς.

Ήταν μία μόδα της εποχής, πέρα από το γεγονός ότι ήταν και ωραίο. Κάποιος κάνει χρήση ουσιών, επειδή βρίσκει ικανοποίηση σε αυτό έτσι; Ήταν πάντως μια γενικευμένη συνήθεια, μια μόδα.

Αρχίσατε να παίζετε με τζαζίστες ή ξεκινήσατε από κάποιον άλλου;

Αρχισα να παίζω τζαζ από την αρχή. Ξεκίνησα με τρομπόνι ερασιτεχνικά και αργότερα πέρασα στην τρομπέτα. Δεν έπαιξα ποτέ άλλο από τζαζ. Δεν πήγα σε ωδείο, ούτε έκανα ποτέ μαθήματα μουσικής.

Θαρρώ ότι στη ζωή μου πήρα μόνο δύο μαθήματα τρομπέτας συνολικά. Είμαι τελείως αυτοδίδακτος και ότι ξέρω το έμαθα μόνος.

Ενδιαφέρον αυτό!

Η μητέρα μου ήταν πιανίστα κλασικής μουσικής και στο σπίτι μας υπήρχε πάντα μουσική και γενικότερα μια μουσική ατμόσφαιρα. Είχαμε και ευχέρεια στην εκμάθηση κάποιου οργάνου στην οικογένεια, υπήρχε ταλέντο. Και εγώ μικρός, χωρίς καθόλου σπουδές που ποτέ δεν μου άρεσαν, έπαιζα με ευχέρεια το πιάνο της μητέρας μου.

Στο πίσω μέρος του μυαλού, έπαιξε και κάποια άλλη μουσική εκτός από τη τζαζ, την οποία φιλτράρατε αργότερα στις συνθέσεις σας;

Εκτός από την τζαζ, στα χρόνια της εφηβείας μου υπήρχε η ποπ μουσική, πανταχού παρούσα σαν μουσική επένδυση της καθημερινής ζωής, των πρώτων φλερτ με τα κορίτσια... Θυμάμαι τον *Gino Paoli*, συνθέτη υπέροχων τραγουδιών σαν το “*senza fine*” ή το “*il cielo in una stanza*”. Τον άκουγα πολύ, όπως και τον *Joao Gilberto* ή τον *Henri Salvador*.

Καταπληκτικός αυτός!

Φανταστικός! Μου άρεσε πολύ. Προ τετραετίας άκουσα μια νέα του δουλειά που ηχογράφησε στα 80 του και η οποία μάλιστα σημείωσε τεράστια επιτυχία. Υπάρχουν κάποια δικά του τραγούδια, όπως το “*damme O’Neil*”, που θα πρέπει να έχω ακούσει 1.000.000 φορές.

Μετά βέβαια υπήρχε ο *Joao*, τεράστιος μελωδός και για μένα από τις σημαντικότερες μορφές του 20ου αιώνα. Από τους λίγους μουσικούς που είχαν τόσο μεγάλη επιρροή σε όλους. Μάγεψε πολλούς μουσικούς της τζαζ, ο *Gil Evans* και ο *Miles Davis* τον λάτρευαν! Ο *Antonio Carlos Jobim* με το γράφημά του και αυτός με τη φωνή του, εφηύραν την *bossa-nova*, κρόνος της παγκόσμια φαινόμενα, πράγμα εξωφρενικό αν σκεφτείς τις υποδομές που υπήρχαν τότε στη Βραζιλία. Η Αμερική είχε οργανωμένο σύστημα διακίνησης της μουσικής, η Βραζιλία καθόλου και αυτό κάνει ακόμη σημαντικότερη την παγκόσμια απήχηση της μουσικής αυτής.

Και όλα αυτά χάρη στους δύο αυτούς τύπους! Φαντάσου τον *Joao*, μικροκαμωμένο, πάντα ντυμένο στα γκρι με τα ίδια ρούχα και αυτό τον καταπληκτικό συνθέτη τον *Antonio Carlos*...

Ας πάμε τώρα πίσω στα μυθικά 60s, όταν εσείς ζούσατε μεταξύ Λονδίνου, Νέας Υόρκης και Μπουένος Αιρς. Ήταν καταπληκτική η ατμόσφαιρα έτσι;

Ε ναι, αρκεί να σκεφτείς ότι ήταν η εποχή των *Beatles*. Για όλα τα μουσικά είδη υπήρξε μια άνθιση. Όσον αφορά την τζαζ, κατά τη γνώμη μου, η καλύτερη περίοδος καλλιτεχνικής εξέλιξης είναι αυτή που αρχίζει το 1925 με τους *Hot Five* και τον *Louis Armstrong* και καταλήγει στο 1966-67 με το *Bitches Brew* του *Davis*. Τότε στα μέσα των 60s, αρχίζει η επικράτηση του λεγόμενου *hard-bop*, ένα είδος απλοποιημένου *be-bop*. Σκέψου όλους εκείνους τους δίσκους της *Blue-Note*, όλους ίδιους και απίστευτα βαρετούς...

Τώρα υπερβάλλετε...

Εντάξει, δεν εννοώ όλους...γιατί εκείνα τα χρόνια γράφτηκαν και μερικά αξεπέραστα αριστουργήματα στην *Blue Note*, όπως το “*Somethin’ Else*” του *Cannonball Aderley* με τον *Miles*, ή όλοι οι δίσκοι του *Miles*, ή εκείνοι του *Herbie Nickols*. Αλλά αυτές οι εξαιρέσεις δεν ξεπερνούν το 5%. Οι υπόλοιποι ακούγονται ίδιοι, λίγο *funky*, κάπως...

Βέβαια, έγινε και μια δραστική αλλαγή πορείας, μια ρήξη, με τον Ornette Coleman...

Από τα τέλη των ‘50s, έτσι δεν είναι; Ένας απίστευτα σημαντικός μουσικός, από αυτόν και μερικούς άλλους ξεκίνησε πρακτικά, αυτό που ονομάζουμε *free jazz*. Ο *Ornette* βέβαια διαφέρει από τους υπόλοιπους, γιατί η μουσική του είχε βαθιές ρίζες στην παράδοση. Κατά την άποψή μου, είναι ο πραγματικός συνεχιστής της μουσικής του *Charlie Parker*, διατήρησε το πνεύμα του και τον ιδιαίτερο τρόπο γραφής των μουσικών θεμάτων εκείνου, αν και οι δικές του δημιουργίες είναι ακόμα πιο φευγάτες από εκείνες του *Charlie*.

Εσείς παρασυρθήκατε από αυτή τη δίνη της free;

Εκείνα τα χρόνια ναι, αν και το αντιμετώπιζα από άλλη οπτική γωνία. Επαιξα ριζοσπαστικό αυτοσχεδιασμό με τον *Steve Lacy* για κάποιο διάστημα.

Όμως, συνεργάστηκα κυρίως με μουσικούς οι οποίοι ήταν στενά συνδεδεμένοι με την παράδοση, όπως ο *Roswell Rudd*.

Θεωρώ τον *Roswell*, μια από τις δυο ή τρεις σημαντικότερες φυσιογνωμίες της

free, ένας ολοκληρωτικός σολίστας με ρίζες στη μουσική της Νέας Ορλεάνης.

Επίσης ο *Archie Shepp*, αν και σαφώς λιγότερο προικισμένος από θεωρητικής και τεχνικής πλευράς από τον *Roswell*, είχε σαφέστερες επιρροές από τα *blues*.

Αυτό φάνηκε καθαρά με το πέρασμα του χρόνου. Ήταν και οι Art Ensemble of Chicago στο ίδιο κλίμα έτσι;

Φυσικά, ιδιαίτερα όμως ο *Lester Bowie*, βαθιά δεμένος με την παράδοση και μεγάλη μουσική προσωπικότητα.

Κατά την άποψή μου, το δέσιμο με την παράδοση ήταν σημαντικότερο στοιχείο για τη μουσική που παιζόταν στα τέλη των 60s. Την συγκεκριμένη ιστορική στιγμή, το θυμωμένο ουρλιαχτό της *free* λειτουργήσε καταλυτικά και είχε πολιτικό λόγο ύπαρξης.

Σκέψου όμως, ότι ακόμα και σήμερα, μετά από 40 σχεδόν χρόνια, υπάρχει κόσμος που παίζει τα ίδια πράγματα!

Αυτό είναι φοβερό...και πολύ βαρετό. Ανακάλυψα ότι αρέσει μόνον σε όποιον δεν έχει μουσικό αυτί. Αυτοί βρίσκουν ότι ο *Charlie Parker* είναι βαρετός!

Αν είναι δυνατόν...μιλάμε για καταστροφική νοοτροπία.

Όταν τελικά η ιδεολογία υπερισχύει της τέχνης, μιλάμε για καλλιτεχνική καταστροφή. Η μουσική και η ποίηση θα έπρεπε να είναι ανεξάρτητες από όλα αυτά.

Αυτό εύκολα λέγεται, αλλά δύσκολα εφαρμόζεται...

Κοίταξε, δεν γνωρίζω πολλούς σημαντικούς μουσικούς που να χαλιναγωγήθηκαν με αυτό τον τρόπο από την ιδεολογία. Αντίθετα, γνωρίζω κάποιους οι οποίοι χρησιμοποίησαν την ιδεολογία! Μερικές φορές, αυτό βοηθούσε να πουλήσεις δίσκους. Δεν θέλω να αναφερθώ σε συγκεκριμένα ονόματα, αλλά γνωρίζω αμερικανούς μουσικούς οι οποίοι δεν έδιναν δεκάρα για την πολιτική. Όταν λοιπόν αυτοί ερχόντουσαν να παίξουν στην Ευρώπη εκείνα τα χρόνια, αίφνης παρουσιάζον ένα πρόσωπο επαναστάτη. Αυτή η φοβερή πολιτικοποίηση της τότε εποχής, δημιούργησε πολλές άσχημες παρενέργειες. Θυμάμαι ότι μια χρονιά στο φεστιβάλ "Umbria Jazz", το κοινό δεν άφηνε τον *Count Basie* να ανέβει να παίξει, γιατί θεωρείτο "κατάσκοπος της CIA", όπως έγραφαν οι προκηρύξεις που κυκλοφορούσαν στο κοινό!

Αίσχος, αλλά δεν ήταν η μοναδική περίπτωση...

Θυμάμαι ακόμα τον *Chet Baker*, που ανέβηκε να παίξει και το πάλο κατακλύστηκε από προκηρύξεις που έλεγαν "έξω ο εκμεταλλευτής των μαύρων".

Ήμουν εκεί και τα είδα όλα αυτά.

Και χρειάστηκε τελικά να ανέβει στη σκηνή ο *Elvin Jones*, ο οποίος τον αγκάλιασε και τελικά έπεισε τον κόσμο να τον αφήσει να παίξει, λέγοντας τους ότι είναι καλό παιδί και αριστερός στην πραγματικότητα.

Μιλάμε για την πλήρη εξοθλίωση... από την άλλη πλευρά, όλα αυτά τα πλήθη των φεστιβάλ, λίγο ενδιαφέρον είχαν για την ίδια τη μουσική. Ήταν εκεί για να αισθανθούν ότι κάνουν πράγματα μαζί, αλλά στις περισσότερες των περιπτώσεων, η ιστορία κατέληγε σε κάτι βίαιο.

Εμπαιναν ας πούμε και άδειαζαν ένα σουπερμάρκετ, αλλά αντί να δώσουν τα πράγματα σε κάποιον που είχε ανάγκη, τα πετούσαν ή έπαιζαν με αυτά, όπως μπάλα με ένα προσιούτο σε μία περίπτωση που μου έρχεται τώρα στο μυαλό.

Τέλος πάντων, βλέποντας αυτό το κλίμα, ένιωσα τεράστια απογοήτευση. Είχα βλέψεις πιστέψι και εγώ ότι θα μπορούσαμε να αλλάξουμε τον κόσμο...

Κράτησε πολύ αυτή η περίοδος;

Συνεχίστηκε για κάποιο διάστημα και στα 70s, αλλά αυτό που έχει σημασία είναι ότι όλη αυτή η κατάσταση, οδήγησε μετά σε μία φοβερή οπισθοδρόμηση, σε έναν συντηρητισμό πολύ κακό για την εξέλιξη της ίδιας της μουσικής.

Αυτή η βλακεία ανέκοψε την ομαλή πορεία της μουσικής, αλλά και της ίδιας της κοινωνίας, αφού εκτροχίασε τα όσα θετικά είχαν αρχίσει να συμβαίνουν.

Δυστυχώς...

Μιλάμε για την δεκαετία 70. Κυκλοφορήσατε τον πρώτο προσωπικό σας δίσκο το 1972. Τότε αισθανθήκατε έτοιμος;

Ναι, πριν δεν αισθανόμουν ότι ήμουν έτοιμος. Εκείνη την περίοδο, στη Νέα Υόρκη όπου ζούσα, άρχισα να παίζω δειλά σαν *leader* με μικρά σχήματα.

Το 1972 οργανώθηκε για μένα μια περιοδεία στην Ιταλία. Είμαστε κουαρτέτο, κιθάρα, μπάσο, ντράμς και εγώ. Οι υπόλοιποι μουσικοί ήταν Αμερικανοί. Την τελευταία στιγμή αρρώστησε ο μπασίστας και τον αντικατέστησα με ένα φίλο μουσικό.

Ποιος ήταν;

Ο *Marcello Melis*. Τέλος πάντων, ηχογραφήσαμε αυτό το δίσκο και η περιοδεία πήγε καλά. Ήταν μια καλή εποχή για μένα. Κατόπιν, επέστρεψα στη Νέα Υόρκη και την επόμενη χρονιά περιόδευσα ξανά στην Ευρώπη, με κιθαρίστα αυτή τη φορά τον *John Abercrombie*. Ακολούθησε δεύτερος δίσκος, επίσης επιτυχημένος και αυτό στάθηκε αφορμή να μου προτείνει η *ECM* να συνεργαστούμε.

Τότε άρχισα να πηγαίνω συστηματικά στην Αργεντινή, στο Μπουένος Αιρες, όπου νοίκιασα ένα διαμέρισμα. Παρότι ζούσα στη Νέα Υόρκη, πήγαινα συχνά εκεί, γιατί ήμουν ερωτευμένος με την κουλτούρα της χώρας και φυσικά με τη μουσική της.

Όχι μόνο με το *tango*, αλλά και με άλλα τοπικά είδη μουσικής, όπως το *chamame* ή τη μουσική των ινδιάνων. Αυτές οι μουσικές βρήκαν το δρόμο τους στη μουσική μου.

Θυμάμαι χαρακτηριστικά ένα δίσκο μου για την *ECM* με τίτλο "Quotation Marks", στον οποίο υπάρχουν στοιχεία από τις μουσικές της αργεντινής ενδοχώρας, αλλά και στοιχεία *tango*.

Και εσείς λοιπόν θύμα της αργεντινής γοητείας όπως ο Hugo Pratt...

Φυσικά! Ατρεφύω αυτή τη χώρα. Είχα κάμποσα χρόνια να πάω και επέστρεψα πάλι φέτος το Μάιο για συναυλίες με τον *Bollani*. Ήταν καταπληκτική εμπειρία, μια υπέροχη ατμόσφαιρα. Παίξαμε σε ένα κατάμεστο θέατρο στο Μπουένος Αιρες και ήλθαν να μας δουν όλοι οι παλιοί φίλοι και μουσικοί με τους οποίους έπαιζα παλιά. Επίσης, το φαγητό ήταν θεικό.

Περνάμε έτσι στη δεκαετία 80. Οι πειραματισμοί και οι ιδεολογίες ξεχασμένα κάπου στο παρελθόν και στο προσκήνιο ένας άκρατος νέο συντηρητισμός. Επίσης θρίαμβος του μάρκετινγκ και πολλή μόδα.

Ποια είναι η άποψή σας για μουσικούς φαινόμενα, όπως ο Wynston Marsalis για παράδειγμα...

Κοιτάζτε, όσον αφορά τον *Wynton*, πρόκειται σίγουρα για τον μεγαλύτερο τρομπετίστα, από τεχνικής πλευράς, που υπήρξε ποτέ. Και αναφέρομαι σε όλα τα είδη μουσικής. Είναι πολύ ανώτερος από τον *Maurice Andre* ο οποίος θεωρείται κορυφή. Δεν υπάρχει άλλος σαν αυτόν!

Εμένα όμως, αυτά που κάνει δεν μου αρέσουν καθόλου. Ποτέ δεν με συγκίνησε κάτι που ηχογράφησε. Όλα αυτά τα τέλεια *projects*, η προσπάθεια να παρουσιαστεί η τζαζ σαν κλασική μουσική, όλη αυτή η αψευδάδιαστη παραγωγή... δεν με αγγίζει βαθιά στην ψυχή.

Δεν είστε ο μοναδικός που του προσάπτει κάτι τέτοιο...

Παρότι γνωρίζομαστε προσωπικά, είναι ένας ευγενέστατος άνθρωπος, και κατέβαλα μεγάλη προσπάθεια να αγαπήσω τη μουσική του, δεν τα κατάφερα.

Όμως, ο προτελευταίος ή μήπως ο τελευταίος δίσκος του, δεν θυμάμαι ακριβώς, που τιτλοφορείται "Live at the Tribe" και είναι ηχογραφημένος σε ένα μικρό κλαμπ, νομίζω ότι είναι καταπληκτικός.

Εκεί δεν υπάρχει κάποιο πολυ-αναμενόμενο *project* από πίσω, είναι χαλαρός και το διασκεδάει παίζοντας σε ένα *jam session* διάφορα στάνταρτ της τζαζ.

Ε λοιπόν, το παίξιμό του είναι τόσο υπέροχα θεικό, που ήδη έχω ακούσει αυτή τη δουλειά γύρω στις 50 φορές. Αισθάνομαι ότι εκτοξεύει την τρομπέτα σε επίπεδα που οι υπόλοιποι ούτε καν υποψιάζονται ότι υπάρχουν.

Είναι σαφές ότι όλες οι επόμενες γενιές τρομπετιστών, θα έχουν σαν σημείο αναφοράς τον *Wynton Marsalis*.

Είναι ωραίο να ακούει κανείς μουσικούς να εκθειάζουν ο ένας τον άλλο!

Ας αλλάξουμε θέμα τώρα...πείτε μου λίγο για τους συμπατριώτες σας μουσικούς. Ποιοι έπαιζαν μαζί σας; Ξεχωρίζετε κάποιους;

Σίγουρα ήταν πάρα πολλοί. Κοίταζε, θα το θέσω ως εξής : ας πούμε ότι οι πολλοί καλοί από αυτούς, θα έκαναν όνομα και χωρίς τη δική μου βοήθεια. Αλλά, παίζοντας μαζί μου, κέρδισαν χρόνο, έγιναν γνωστοί συντομότερα.

Κλασσικό παράδειγμα ο *Stefano Bollani*. Καταπληκτικός μουσικός. Τον πήρα μαζί μου, όταν ήταν παντελώς άγνωστος και βρέθηκε να παίζει με τη μία στην “πρώτη εθνική”. Ενωό ότι παίζαμε μαζί στα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά φεστιβάλ, πήγαμε στην Αμερική , την Ιαπωνία...

Βέβαια, αυτός ήταν τόσο καλός, που σε 2-3 χρόνια ήδη έκανε δικά του πράγματα με μεγάλη επιτυχία. Αναμφίβολα, θα τα είχε καταφέρει και μόνος του, αλλά μαζί μου όλα έγιναν πιο εύκολα γι’ αυτόν.

Το ίδιο συνέβη και με άλλους...θα ήθελα όμως να αναφερθώ ιδιαίτερα σε έναν ιταλό σαξοφωνίστα, τον οποίο εγώ θεωρώ το μεγαλύτερο μουσικό ταλέντο των τελευταίων ετών.

Σε ποιόν αναφέρεστε;

Μιλώ για τον *Pietro Tonollo*. Πρόκειται για τεράστιο ταλέντο, αλλά είναι παντελώς άγνωστος από δική του επιλογή. Δεν τον ενδιαφέρει καθόλου η δημοσιότητα, μόνον η μουσική. Είναι ο χαρακτήρας του έτσι...

Όταν ήταν 20 ετών, πήγε στη Νέα Υόρκη για διακοπές μη γνωρίζοντας κανένα και σε μία εβδομάδα, έπαιξε ήδη στο *Village Vanguard* μαζί με την ορχήστρα του *Gil Evans*. Την επόμενη εβδομάδα έπαιξε σε κάποιο άλλο κλαμπ με το κουιντέτο του *Chet Baker*.

Μα πότε έγιναν αυτά;

Πριν από 25-26 χρόνια. Ενας καταπληκτικός μουσικός!

Διάβασα ότι συνεργάζεστε χρόνια και με αυτή την καταπληκτική μηχανή ρυθμού, που ακούει στο όνομα Roberto Gatto...

Ε καλά τώρα, ο άνθρωπος είναι Ο ντράμερ! Τι να πω γι’ αυτόν, πρόκειται για απίστευτη περίπτωση μουσικού.

Εχω παίξει με πολλούς ντράμερ όλα αυτά τα χρόνια, μερικούς πολύ μεγάλα ονόματα. Σου λέω υπεύθυνα, ότι δύσκολα βρίσκεις κάποιον καλύτερο από αυτόν.

Επιπλέον έχει τεράστια γνώση της βραζιλιάνικης μουσικής, είναι πραγματικός λάτρης των διάφορων ρυθμών.

Ξέρετε, υπήρξε παιδί θαύμα! Επαιξε ήδη από 15 χρονών, τον θυμάμαι πιτσιρίκο, αδύνατο, με μακριά μαλλιά. Είχε κάνει μεγάλη εντύπωση από την αρχή.

Άλλος ένας μεγάλος ιταλός μουσικός, του οποίου “επιτάχυνα” την καριέρα, είναι ο τρομπονίστας που έχω τώρα μαζί μου, ο *Gianluca Petrella*. Κατά την άποψή μου, είναι ο καλύτερος σύγχρονος ιταλός μουσικός της τζαζ.

Βραβεύθηκε φέτος από το *Down Beat*, σαν το καλύτερο νέο αστέρι (*new star*) και είναι καταπληκτικός μουσικός. Ο πρόσφατος δίσκος του στην *Blue Note* είναι πολύ καλός.

Μιλώντας για βραβεία, εσείς πρόσφατα είσατε ο νικητής του σημαντικού Jazzpar Prize στη Δανία...

Ναι, αλλά δυστυχώς, αυτό το ευρωπαϊκό βραβείο για μουσικούς τζαζ δεν υπάρχει πλέον...Ο μεγαλύτερος χορηγός του ήταν η δανέζικη καπνοβιομηχανία και όταν απαγορεύτηκαν οι σχετικές διαφημίσεις, δεν κατόρθωσαν να το συνεχίσουν. Κρίμα...

Τι σημαίνει για εσάς, η απονομή ενός τίτλου όπως “ιππότης των γραμμάτων και της κουλτούρας”, από τον γάλλο υπουργό πολιτισμού;

Με κάνει να σκέπτομαι ότι στην Ιταλία, κάτι παρόμοιο δεν πέρασε από το μυαλό κανενός... Όχι ότι σημαίνει κάτι ιδιαίτερο για μένα, αλλά, όπως και να έχει, με ενοχλεί λίγο το ότι αυτή η βράβευση ήλθε από τη Γαλλία.

Ας πούμε ότι είναι μία ικανοποίηση για τον νάρκισσο που κρύβω μέσα μου!

Τον οποίο νάρκισσο, ικανοποίησε και η φετινή 4^η θέση μεταξύ των καλύτερων τρομπετιστών στο περιοδικό *Down Beat*, μπροστά από πολύ μεγάλα ονόματα, τα οποία εγώ θαυμάζω...

Σε τελευταία ανάλυση, αυτές οι διακρίσεις δεν σημαίνουν τίποτα. Μια και υπάρχουν όμως, καλύτερα να τις κερδίζει κάποιος έτσι;

Βέβαια! Με μεγάλη ικανοποίηση, είδα προ διετίας, ότι αρχίσατε να ηχογραφείτε ξανά για την ECM. Πώς βλέπετε τον Eicher σήμερα;

Ο *Manfred* είναι πάντα ο ίδιος! Δηλαδή κάποιος ο οποίος γνωρίζει ακριβώς τι θέλει και φυσικά, γνωρίζει πολύ καλά το επάγγελμα που κάνει.

Εξοχος παραγωγός, αλλά και πραγματικός μουσικός. Στο στούντιο, για παράδειγμα, όταν γίνεται η μίξη, ακούει τα πάντα, εντοπίζει αμέσως μέχρι και την παραμικρή ατέλεια.

Σκεφτείτε ότι εκτός από τζαζ, είναι και παραγωγός δίσκων κλασσικής μουσικής, όπως αυτόν του *Benedetti Michelangeli*. Έχει μεγάλη καλλιτεχνική ευαισθησία.

Επιπλέον, αντίθετα από ότι λέγεται, δεν επεμβαίνει καθόλου στις επιλογές των μουσικών. Παρεμβαίνει όταν κάποιος δεν ξέρει τι να κάνει...

Πρόσφατα, ηχογραφήσα την τελευταία μου δουλειά και, ως συνήθως, πήγα ξέροντας ακριβώς τι ζητούσα. Ε λοιπόν, δεν είπα κουβέντα σε όλη την ηχογράφηση.

Αν τον ρωτήσεις, λέει τη γνώμη του, αλλά μέχρι εκεί. Μερικές φορές, κάποιοι μουσικοί πάνε στο στούντιο, αφήνοντας έξω πράγματα που νομίζουν ότι δεν θα του αρέσουν. Συνέβη και σε εμένα να ηχογραφήσω 2-3 συνθέσεις για τον τελευταίο μου δίσκο, οι οποίες ήμουν σίγουρος ότι δεν θα του άρεσαν.

Επεσα όμως έξω, γιατί ανακάλυψα ότι του άρεσαν πολύ!

Κύριε Rana, σας ευχαριστώ πολύ για την συνέντευξη. Ήταν για μένα, μεγάλη τιμή και χαρά. Σας περιμένουμε στην Αθήνα για το Muse Festival, το Σάββατο 2 Δεκεμβρίου.

Εις το επανειδείν στην Αθήνα λοιπόν!